

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра гідробіології та іхтіології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету тваринництва та
водних біоресурсів
Руслан КОНОНЕНКО
« 14 » 05 2026 р.

СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри гідробіології та
іхтіології
Протокол № 11 від «12» травня 2026 р.
Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

РОЗГЛЯНУТО
Гарант ОП Водні біоресурси та
аквакультура
Меланія ХИЖНЯК

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ РИБООХОРОНИ ТА РИБОГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА**

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 207 Водні біоресурси та аквакультура

Освітня програма Водні біоресурси та аквакультура

Факультет Тваринництва та водних біоресурсів

Розробники: доцент кафедри гідробіології та іхтіології, к.с.-г.н., **АНТОН
КЛИМКОВЕЦЬКИЙ**, к.б.н., доцент **Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА**

Київ – 2026 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра гідробіології та іхтіології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

“14” травня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ РИБООХОРОНИ ТА РИБОГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА**

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 207 Водні біоресурси та аквакультура

Освітня програма Водні біоресурси та аквакультура

Факультет Тваринництва та водних біоресурсів

Розробники: к.с-г.н, доцент кафедри гідробіології та іхтіології Антон
КЛИМКОВЕЦЬКИЙ, д.б.н. професор кафедри гідробіології та іхтіології
Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА,

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти знань щодо правових, організаційних та екологічних засад охорони водних біоресурсів, раціонального використання рибогосподарських водойм та забезпечення дотримання вимог чинного законодавства у сфері рибного господарства. У процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються з основними нормативно-правовими актами, принципами державного управління та контролю у галузі рибного господарства, а також із заходами щодо збереження, відтворення та охорони водних біоресурсів.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>207 Водні біоресурси та аквакультура</i>	
Освітня програма	<i>Водні біоресурси та аквакультура</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота)	<i>не передбачена</i>	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	3	1
Семестр	5	2
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>4 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	<i>30 год.</i>	
Самостійна робота	<i>60 год.</i>	<i>116 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>5 год.</i>	-

документи з рибоохорони															
Тема 7. Правове забезпечення регулювання рибальства	7	4	2		2		20	40						38	
Тема 8. Відповідальність за порушення законодавства з рибоохорони	8	4	2		2										
Тема 9. Законодавчі аспекти правил промислового та любительського рибальства	9	4	2		2										
Разом змістовим модулем 2		40	10		10		20	40	2					38	
Змістовий модуль 3. СИСТЕМА РИБООХОРОНИ УКРАЇНИ															
Тема 10. Структура органів рибоохорони	10	8	2		2		20	40						40	
Тема 11. Матеріально-технічне забезпечення рибоохорони	11	5	2		2										
Тема 12. Види діяльності, права та функціональні обов'язки працівників системи рибоохорони	12	6	2		2										
Тема 13. Методики визначення збитків, заподіяних рибним ресурсам	13	3	2		2										
Тема 14. Методика обліку риб та їх молоді під час масової загибелі від забруднення водойм, порушення гідрологічного режиму, браконьєрського вилову	14	3	2		2										
Разом за змістовим модулем 3		40	10		10		20	40						40	
Усього годин		120	30		30		60	120	4					116	

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система охорони навколишнього природного середовища наука	4
2	Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів	2
3	Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства	2
4	Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд	2
5	Загальнодержавні законодавчі акти	2
6	Відомчі нормативно-правові документи з рибоохорони	2
7	Правове забезпечення регулювання рибальства	2
8	Відповідальність за порушення законодавства з рибоохорони	2
9	Законодавчі аспекти правил промислового та любительського рибальства	2
10	Структура органів рибоохорони	2
11	Матеріально-технічне забезпечення рибоохорони	2
12	Види діяльності, права та функціональні обов'язки працівників системи рибоохорони	2
13	Методики визначення збитків, заподіяних рибним ресурсам	2
14	Методика обліку риб та їх молоді під час масової загибелі від забруднення водойм, порушення гідрологічного режиму, браконьєрського вилову	2

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методика розрахунку збитків заподіяних рибному господарству, внаслідок забруднення водойми.	4
2	Визначення прилову риб і їх молоді та складання актів на прилов.	4
3	Розрахунок кількості занесеної риби у водозабірну споруду за певний період часу та ефективності дії рибозахисної споруди.	4
4	Визначення кількості виловленої риби та інтенсивності промислу аматорського і спортивного рибальства.	4
5	Порядок оформлення та видачі дозволів на спеціальне використання водних живих ресурсів.	4
6	Розрахунок відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок незаконного вилову риби.	4
7	Організація роботи виробничих підрозділів Головного управління охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (рибінспекції) Департаменту рибного господарства України.	4
8	Порядок і правила користування вогнепальною зброєю та засобами захисту.	2
Усього		30год.

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні проблеми та принципи охорони водних біоресурсів і природного середовища, історія розвитку рибоохорони, державна система охорони навколишнього природного середовища в Україні, водні ресурси як об'єкт використання та охорони, а також вимоги до якості води у водоймах рибогосподарського призначення.	20
2	Правове регулювання використання та охорони тваринного світу і водних біоресурсів, основні принципи захисту риб від негативного впливу водозабірних споруд, а також законодавчі та нормативно-правові засади рибоохоронної діяльності в Україні.	20
3	Порядок та правові засади здійснення любительського, спортивного і промислового рибальства, спеціального використання водних біоресурсів, ведення рибного господарства та регулювання рибальства у рибогосподарських водних об'єктах України, Чорного й Азовського морів та дніпровських водосховищах.	20

. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист лабораторних та практичних робіт;

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Біологічні основи відбору та використання об'єктів риборозведення		
Лабораторна робота 1. Методика розрахунку збитків заподіяних рибному господарству, внаслідок забруднення водойми.	ПРН 4 На основі лекційного матеріалу та лабораторних робіт проаналізувати сучасний стан і ефективність функціонування рибного господарства, обґрунтувати вибір схеми та місця розташування рибницького підприємства.	20
Лабораторна робота 2. Визначення прилову риб і їх молоді та складання актів на прилов.	Дослідити морфологічні та біологічні особливості основних об'єктів аквакультури (коропа, білого та строкатого товстолобиків, білого амура, судака, європейського сома та щуки), а також основні етапи їх життєвого циклу.	20
Лабораторна робота 3. Розрахунок кількості занесеної риби у водозабірну споруду за певний період часу та ефективності дії рибозахисної споруди.	Розглянути історичні аспекти розвитку аквакультури, особливості життєвих циклів сазана, лососевих риб і європейського вугра, проаналізувати закономірності росту риб та їх значення у формуванні рибопродуктивності водойм. За результатами дослідження	20
Самостійна робота 1. Основні проблеми та принципи охорони водних біоресурсів і природного середовища, історія розвитку рибоохорони, державна система охорони навколишнього природного середовища в Україні, водні ресурси як об'єкт використання та охорони, а також вимоги до якості води у водоймах рибогосподарського призначення.		10

	сформулювати відповідні висновки.	
Модульна контрольна робота 1.		30
Разом за модулем 1		100
Модуль 2. Біологічні основи штучного розведення риб		
Лабораторна робота 4. Визначення кількості виловленої риби та інтенсивності промислу аматорського і спортивного рибальства.	ПРН 4 На основі лекційного матеріалу та лабораторних робіт дослідити біологічні особливості розвитку, росту, плодючості, розмноження, живлення та формування рибопродуктивності водойм.	20
Лабораторна робота 5. Порядок оформлення та видачі дозволів на спеціальне використання водних живих ресурсів.	Визначити абсолютний, відносний і добовий прирости, швидкість та темп росту риб, оцінити кормову базу водойм і ознайомитися з біотехнікою проведення гіпофізарних ін'єкцій.	20
Лабораторна робота 6. Розрахунок відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок незаконного вилову риби	Проаналізувати біолого-технологічні особливості росту і живлення коропа, білого амура та строкатого товстолоба при використанні штучних кормів, а також оцінити рибопродуктивність водойм за різних умов вирощування.	20
Самостійна робота 2 Правове регулювання використання та охорони тваринного світу і водних біоресурсів, основні принципи захисту риб від негативного впливу водозабірних споруд, а також законодавчі та нормативно-правові засади рибоохоронної діяльності в Україні.		10
Модульна контрольна робота 2.		30
Разом за модулем 2		100
Модуль 3. Біологічні основи штучного розведення риб		
Лабораторна робота 7. Організація роботи виробничих підрозділів Головного управління охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (рибінспекції) Департаменту рибного господарства України.	ПРН 4 На основі лекційного матеріалу та лабораторних робіт дослідити біотехнологічні основи відтворення риб, включаючи метод гіпофізарних ін'єкцій, роль гонадотропних і статевих гормонів, а також вплив екологічних факторів на осіменіння та інкубацію ікри.	30
Лабораторна робота 9. Порядок і правила користування вогнепальною зброєю та засобами захисту.	Вивчити методи оцінки рухливості та концентрації сперміїв риб, їх значення для ефективного штучного осіменіння, а також особливості регуляції репродуктивної поведінки коропа і товстолоба.	30
Самостійна робота 3 Порядок та правові засади здійснення любительського, спортивного і промислового рибальства, спеціального використання водних біоресурсів, ведення рибного господарства та регулювання рибальства у рибогосподарських водних об'єктах	Проаналізувати біологічні	10

України, Чорного й Азовського морів та дніпровських водосховищах.	особливості інтродукованих і мігруючих видів риб та їх роль у розвитку рибного господарства, а також біотехнологічні підходи до отримання рибопосадкового матеріалу.	
Модульна контрольна робота 3.		30
Разом за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2+M3)/3 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен		30
Разом за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюють на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування:	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства»

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1305>

2. Конспект лекцій та їх презентації з дисципліни «Основи рибоохорони та рибогосподарського законодавства»

(https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u449/osvitnya_programa_bakalavr_2022_vbr_z_pechatkoyu_0.pdf)

3. Підручники, навчальні посібники –

1. Шевченко П.Г., Рудик-Леуська Н.Я., Климковецький А.А., Халтурин М.Б., Макаренко А.А., Пилипенко Ю.В., Лобанов А.І. Навчальний посібник із дисципліни «Біоресурси гідросфери та їх охорона частина 1». Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2023. 553 с.

2. Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 356 с.

3. Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. – 2019 – 252 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Шевченко П.Г., Рудик-Леуська Н.Я., Климковецький А.А., Халтурин М.Б., Макаренко А.А., Пилипенко Ю.В., Лобанов А.І. Навчальний посібник із дисципліни «Біоресурси гідросфери та їх охорона частина 1». Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2023. 553 с.
2. Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 356 с.
3. Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. – 2019 – 252 с.
4. Маменко О.М. Ємець З.В. Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство.- Харків. 2010. – 198 с.
5. І.Ю.Бузевич, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська. Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство: Монографія /– К.: Фітосоціоцентр, 2012. – 176 с.
6. Сербов М.Г. Навчальний посібник «Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств» для студентів денної форми навчання, напрям підготовки 090201 «Водні біоресурси та аквакультура», освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки «спеціаліст»/ Одеса, ОДЕКУ, 2013. - 345 с .
- 7.Євтушенко М.Ю.Глебова Ю.А.Біологічні ресурси гідросфери: Монографія / М.Ю.Євтушенко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2013. – 180 с.
8. Шерман І.М. Загальна іхтіологія / І.М. Шерман Ю.В.Пилипенко, П.Г. Шевченко.: підруч/. – К. : Аграрна освіта, 2009. – 454 с.
9. Алексієнко В.Р. Іхтіологія. Посібник для студентів біологічних факультетів / В.Р. Алексієнко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2007. – 116 с.
10. Шевченко П. Г., Ратушний М. Д., Рудик-Леуська Н. Я., Макаренко А. А., Халтурин М. Б., Климковецький А. А. Теоретичні основи підвищення продуктивності рибогосподарських водойм України [Монографія] / П. Г. 9. Шевченко, М. Д. Ратушний, Н. Я. Рудик-Леуська, А. А. Макаренко, М. Б. Халтурин, А. А. Климковецький. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2024. 517 с.
11. Ю.С. Шемшученка. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник /За заг.ред. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.
12. Башняк А. Адміністративна відповідальність як правовий інститут /А. Башняк . – Право України. - 2004. - № 9 - С. 30-34.
- 13 Гетьман АП. Екологічне право України: Підручник /
14. Шульга., Попов В.К. – Харків: Право, 2005. – 381 с.
Екологічне законодавство України.- Х.: ТОВ "Одісей", 2002.- 928 с.
- 15 Іванюк Д.П. Управління природоохоронною діяльністю. Навч.посібник / Д.П. Іванюк, І.В. Шульга. – К.: Алтера, 2007. – 368 с.
Екологічне право України. Академічний курс: Підручник /За заг.ред.
16. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.
17. Іванюк П.В. Шульга І.В Управління природоохоронною діяльністю: Навч. Посібник. – К.: Алерта, 2007. – 368 с.

Законодавчі акти

1. Водний кодекс України. Київ, 2004
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 198-IV від 24.10.2002).
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» //
- 3.Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою

Верховної Ради № 1268-12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.

3. Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 97
Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення// Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122, введений в дію.7.Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до№ 51, ст.1123.

5. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 12.07.2004 № 248/273

6. Положення про Державну інспекцію охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (Наказ №198 від 12.05.2005).

10. Порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства, затверджений наказом Держкомітету рибного господарства України від 06.12.99р. №158.

7. Правила любительського і спортивного рибальства (затвержені наказом Держкомрибгоспу України №19 від 15.02.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 28 квітня 1999 р. за №269/3562) (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства аграрної політики України від 01.08.2001 № 229 N 224 від 15.06.2004)

8. Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (Затверджено наказом Держкомрибгоспу України №33 від 18.03.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 25 травня 1999 р. за №326/3619).

9. Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України (Постанова від 21 листопада 2011 р. № 1209).

Інформаційні ресурси

1. State of world fisheries and aquaculture. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome, 2012.<http://www.fao.org/docrep/016/i2727r/i2727r00.htm>

2. Євтушенко М.Ю.Глебова Ю.А.Біологічні ресурси гідросфери: Монографія / М.Ю.Євтушенко. – К.: Український фітосоціологічний центр, 2013. – 180 с.
<https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u104/Монографія%20Біологічні%20ресурси%20гідросфери.pdf>

3. Державна цільова економічна програма розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки. ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. N 1245. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1245-2011-п>.

4. Про затвердження Положення про громадських інспекторів рибоохорони[Електроннийресурс].Режимдоступу<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0401>.